

Conclusies sorteeranalyses afval KWD-sector

*Rijkswaterstaat Afval en Materialen, Emile Bruls en Jacobine Meijer, oktober 2016
Met dank aan Eureco, CREM Waste Management en De AfvalSpiegel*

Het programma VANG Buitenshuis dat Rijkswaterstaat uitvoert heeft als doel de hoeveelheid restafval van de kantoor-, winkel- en dienstensector (KWD-sector) dat vergelijkbaar is met huishoudelijk afval in tien jaar te halveren (2022 tov 2012) en een transitie te maken naar een circulaire economie. Hiervoor is het belangrijk om te weten uit welke producten het afval van de KWD-sector bestaat en wat er in het restafval zit aan recyclebare stromen. Ook is het nuttig om te bekijken welke mogelijkheden voor preventie zijn af te leiden uit het gesorteerde afval.

Rijkswaterstaat heeft drie bureaus die veel sorteeranalyses uitvoeren gevraagd om al hun analyses van afval uit de KWD-sector te bekijken. Zij hebben hun bevindingen daaruit met Rijkswaterstaat gedeeld. Dit document is een weergave van hun conclusies en aanbevelingen. De drie bureaus zijn De Afvalspiegel, CREM Waste Management en Eureco.

De bureaus hebben tezamen gegevens van:

- (Semi) publieke ruimte (zwerfafval en afvalbakken, van natuur- tot centrumgebieden)
- Kantoren (gemeenten en zakelijke dienstverlening)
- Gemengd KWD-afval vnl uit winkel/centrumgebieden
- Ziekenhuizen
- Recreatiewoningen
- Onderwijs

Er zijn te weinig sorteeranalyses en de gegevens zijn te ongelijksoortig om (kwantitatieve) uitspraken te kunnen doen over een sector. Wel is het mogelijk om op basis van de gegevens en de ervaring van de bureaus met deze sectoren opvallende zaken te benoemen, aan te geven wat grote recyclebare stromen zijn en welke stromen of producten nog problemen opleveren.

Per type locatie

(Semi) publieke ruimte

- Belangrijke stromen zijn GFT, kunststof verpakkingen en papier.
- Glas verschilt per locatie, bijvoorbeeld wel bij dagrecreatie en langs de snelweg.
- In publieke ruimte zijn meer 'verwarrende' papieren producten dan thuis waar nog geen ingesleten scheidingsgedrag voor is: drankenkartons, kartonnen bekers, tissues/servetjes, food verpakkingen.
- Bij papier verschilt per locatie hoeveel recyclebaar is. In de openbare ruimte komt ook dump van bedrijven (kranten, folders) en huishoudens (post) voor. Die zijn wel goed recyclebaar, maar dump is ongewenst omdat afvalbakken dan snel vol zijn.
- Als er afvalscheiding is dan is het risico op vervuiling van de stromen groot, doordat andere componenten er in worden gedaan (niet goed gescheiden) of doordat mensen niet goed weten wat er wel/niet in mag (papier en plastic producten die niet recyclebaar zijn)
- In de openbare ruimte zit er ook hondenpoep en soms menselijke ontlasting in de afvalbakken.

Kantoren

- GFT en papier zijn de grootste stromen bij kantoren. Papier wordt al gescheiden, maar belandt ook nog vaak in het restafval.
- Kunststof is ook een belangrijke stroom. Deze bestaat uit verpakkingen en kantoorartikelen. Deze laatste zijn bijvoorbeeld: archiefbakken, insteekhoesjes, zichtmappen, pennen.
- Er worden verschillende soorten koffiebekers gebruikt, bijvoorbeeld karton met plastic laagje, composteerbaar, kunststof.
- Het inkoopbeleid van de kantine en drankautomaten bepaalt voor een groot deel de recyclebare stromen voor drinkbekers en voedselverpakkingen.
- In kantoren zijn daarnaast tissues/servetten/papieren handdoekjes en toilettrollen (verspilling) een opvallende kleinere stroom.
- In het restafval zitten ook kleine elektrische apparaten zoals mobiele telefoons, adapters, toetsenborden.

Gemengd KWD-afval vnl winkel/centrumgebieden

- Het afval bestaat voor een groot deel uit recyclebare stromen. Het zijn vaak kleine hoeveelheden, soms wordt dit bij gemeenten op dezelfde route met het huishoudelijk afval ingezameld.

- Ook hier zijn GFT, papier en karton en kunststof verpakkingen de belangrijkste stromen. Glas zit in kleinere hoeveelheid in het restafval.
- GFT bestaat hier vooral uit voedselresten. Verder zijn er vaker kunststof verpakkingen en fastfoodverpakkingen dan in het huishoudelijk afval. Ook zijn er specifieke stromen uit winkels die meestal apart worden ingezameld (visafval, kledinghangers, omdozen).

Ziekenhuizen

- Ziekenhuisafval is niet vergelijkbaar met huishoudelijk afval, er zitten wel afvalstromen in die bij huishoudens ook voorkomen zoals papier, karton, glas, GFT, plastic verpakkingen.
- Een deel van het afval is hygiënisch belast en kan daarom niet gerecycled worden (sanitair papier, medisch plastic). Voor incontinentiemateriaal en papier-plastic hybrides zijn nu geen recyclingopties.
- Er zijn diverse mogelijkheden voor ziekenhuizen om minder restafval te produceren, bijvoorbeeld door plastic verpakkingen te verminderen en te scheiden (icm drankpakken en blik), voedselverspilling tegen te gaan en voedselresten te scheiden en preventie van gebruik van tissues (per stuk ipv uit een rol).

Recreatiewoningen

- Het afval is in grote lijnen vergelijkbaar met huishoudelijk afval, alleen minder post en reclamefolders en iets meer afhaal/fastfoodverpakkingen. Op vakantieparken is ook sprake van voedselverspilling van broodjes en (on)aangebroken voedselverpakkingen.
- Een groot deel bestaat uit kunststof verpakkingen en daarnaast ook blik en drankpakken. Goed laten scheiden van deze stroom is lastiger doordat dit afval in Nederland op verschillende manieren wordt ingezameld (nascheiding, bronscheiding plastic verpakkingen, plastic en drankkartons, of combinatie met metalen verpakkingen PMD).
- Er is vaak beperkte ruimte in de vakantiehuysjes, waardoor gecombineerde inzameling van PMD handiger is, ook 'omgekeerd inzamelen' met een haalservice voor de recyclebare stromen zou een mogelijkheid kunnen zijn.

Onderwijs

- Vergelijkbaar met kantoren: papier, etensresten (brood en fruitschillen), snack- en drankverpakkingen en ook hier kantoorartikelen (mappen, schrijfgerei), tissues en drinkbekers.
- Op basisscholen leidt de afwezigheid van een kantine of automaat tot minder afval.

Opvallende zaken afvalstromen

- Belangrijke stromen in elke sorteeraanlyse zijn: GFT en kunststof verpakkingen.
- Bij GFT is er verschil tussen het afval dat achter de schermen vrijkomt (koffiedrab, sinaasappelschillen, snijafval, specifiek afval van visboer, slager, groenteboer) en het afval van personeel of bezoekers (brood, appelklokhuis, bananenschil).
- Koffiedrab is in het GFT een zware stroom. Er zijn tegenwoordig speciale recycling mogelijkheden voor deze stroom, zoals voor het kweken van paddenstoelen. Ook voor sinaasappelschillen zijn nieuwe verwerkingsmogelijkheden. Mogelijk is aparte afvoer voor locaties waar het veel vrijkomt een optie.
- Kunststof bestaat zowel uit verpakking als niet-verpakking (kantoorartikelen, aanstekers, gebruiksartikelen) en de verhouding verschilt per locatie. Bij verpakkingen geldt net als bij huishoudelijk afval dat mensen nog niet goed weten wat er wel/niet in mag.
- Bij papier speelt dat er veel 'verwarrende' papieren producten zijn die mensen bij het papier doen. Het gaat om samengestelde producten en producten die vervuild zijn met vet en etensresten. Denk aan kartonnen drinkbekers met een plastic laagje, tissues en servetten, papieren foodverpakkingen. Dit zorgt met name in de (semi) publieke ruimte voor vervuiling.
- Tissues/servetten/papieren handdoekjes/hygiënisch papier komen ook op elke locatie terug. Papieren handdoekjes kunnen voorkomen worden door gebruik van alternatieven zoals luchtdrogers of wasbare handdoekrollen. Een bedrijf biedt recycling van deze stroom aan, maar gescheiden inzamelen en recyclen is nog geen gemeengoed.
- Voor wegwerpbekers is nog niet helder welk type (bijvoorbeeld composteerbaar of plastic) nu het beste gekozen kan worden en de inzameling en recycling is nog niet overal geregeld. Voor wegwerpdrinkbekers bestaat natuurlijk ook een alternatief zoals een herbruikbare mok.
- Aluminiumfolie komt terug op plekken waar mensen eten. Als PMD verpakkingen apart worden ingezameld kan het mogelijk hierbij.
- Op elke locatie zit in het afval ook altijd een kleine percentage KCA en grof afval: metalen voorwerpen, puin, keramiek, hout, wit- en bruingoed.

Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

Verschil tussen publiek-niet-publiek en huishoudelijk

- Sectoren binnen de KWD-sector zijn heel divers van karakter. Zinniger is om een onderscheid te maken naar waar afval vrijkomt: publieke buitenruimte – semipublieke binnenruimte – niet publieke ruimte. In publieke ruimte buiten is het lastiger om afval goed te scheiden, bij kantoor en keuken is dat goed te realiseren en heeft scheiding meer kans van slagen.
- Huishoudelijk afval is diverser met meer kleine reststromen dan afval buitenshuis. Afval van de dienstensector is homogener en de reststroom is kleiner.
- In het afval in openbare ruimte (prullenbakken/zwerfafval) zit vaak ook huishoudelijk afval (vuistregel ongeveer 20-25%, soms meer).

Faciliteer bedrijven

- Maak het Activiteitenbesluit beter bekend bij bedrijven. Een ondernemer bekijkt één keer hoe afval geregeld kan worden en daarna niet meer, geen tijd om het uit te zoeken.
- PMD verpakkingen is niet georganiseerd. Ze kunnen het wel apart houden, maar het is niet lucratief om apart een auto voor te laten rijden.
- Houd ook rekening met gebrek aan ruimte bij kleine bedrijven. Een oplossing zou kunnen zijn om kleine afvalstromen mee te laten gaan met huishoudelijk afval. Formaliseer dat dat kan.
- In het algemeen zou de overheid (Rijk en gemeenten) bedrijven beter kunnen faciliteren (kennis, infrastructuur, routes, milieupark maken). Ook is een idee om factsheets op te stellen voor bedrijven over wat ze kunnen doen. Wat kun je verwachten aan afval? Gewicht/volume, totaal gewicht per bedrijf, hoeveel gescheiden.
- Bedrijven kunnen ook aan inkoopkant beter sturen op het afval dat vrijkomt, bijvoorbeeld kiezen voor dezelfde soort kunststof voor diverse verpakkingen en bij meeneemservices. In het gebied rond de Arena Amsterdam koopt men bijvoorbeeld alles van dezelfde soort plastic in.

Meer duidelijkheid scheiden

- Er bestaat veel onduidelijkheid bij burgers over wat waarin hoort. Daarom zou er meer eenduidigheid moeten komen, bij de inzameling en scheiding, maar ook wat betreft verpakkingen.
- De scheidingsregels zijn al heel oud. Zijn ze nog passend bij stand van zaken techniek, bij wat mogelijk is? Zoeken naar balans tussen kennis/gemak en vervuiling. Is het mogelijk om welles/nietes-lijst te versimpelen, meer vervuiling toe te staan en het technisch te oplossen?
- Scheidingsregels voor PMD zijn niet uit te leggen aan consumenten. Er blijkt zelfs formeel een verschil te bestaan tussen hetzelfde artikel in een thuissituatie en in de bedrijfsomgeving. Bijvoorbeeld wegwerp drinkbeker op een feestje thuis is geen verpakking en een wegwerpdrinkbeker uit een koffieautomaat op het werk wel.
- Ook met etensresten vervuild papier en samengestelde verpakkingen maken het scheiden van papier en PMD verpakkingen lastiger.

Gun het tijd

- Afvalscheiding zal makkelijker gaan in een kantooromgeving dan in de openbare ruimte. Wel doorzetten, het heeft tijd nodig. Bedenk dat de niet-scheider het verpest voor de wel-scheider. Mensen veranderen kost lange adem. Gun jezelf de tijd om het te bereiken.
- In openbare ruimte moet je duidelijk zijn in wat je vraagt bij het scheiden. Meer dan bij kantoorruimte, waar je makkelijker kunt aansluiten bij huishoudelijk afval. Nascheiding van stromen is een optie of vraag om duidelijke producten (alleen kranten en tijdschriften ipv papier; alleen PET-flessen ipv plastic).
- Begin bij niet-publieke kantoorachtige omgeving en zet door naar publieke ruimtes. Begin daar bij semipublieke plekken zoals pretparken en evenementen.

Mogelijke preventiemaatregelen

- Papierloos kantoor
- Mokken ipv koffiebekers, hard cup op evenementen, watertappunten
- Handdroger ipv papieren tissues (wat is milieuvriendelijker, recycling van tissues, los ipv rol)
- Meer maatwerk bij broodjes horeca en kiosken
- Voedselverspilling tegengaan in zorg (regels bekijken, wat willen mensen en hoeveel)
- Opeetbare verpakkingen bijvoorbeeld voor voedselproducten
- Van mono/eenpersoons naar grootverpakking (voedselverspilling, wat is milieuvriendelijker)
- Geen kleine zakjes suiker, monsters, etc meer; deze verwaaien ook